

MISIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE OBSERVARE A ALEGERILOR Republica Moldova – Alegerile parlamentare, 24 februarie 2019

DECLARAȚIA PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

CONCLUZIILE PRELIMINARE

Alegerile parlamentare din 24 februarie au fost competitive și drepturile fundamentale au fost, în general, respectate. Campania electorală s-a desfășurat pe fundalul nemulțumirii față de instituțiile publice și a fost umbrită de presupuneri privind presiunile asupra angajaților din sfera publică, indicii clari de cumpărare a voturilor și utilizarea abuzivă a resurselor de stat. Controlul și proprietatea asupra mijloacelor de informare în masă au limitat spectrul de opinii prezentate alegătorilor. Majoritatea aspectelor alegerilor au fost gestionate în mod profesionist și transparent. Votarea a fost evaluată pozitiv, însă instituțiile electorale s-au confruntat cu dificultăți în prelucrarea proceselor verbale cu rezultatele votării, din cauza introducerii noului sistem electoral și desfășurării concomitente a referendumului.

Acestea au fost primele alegeri organizate în condițiile noului sistem electoral mixt. Noul sistem a fost adoptat printr-un proces care a dus lipsă de dezbateri sau consultări publice incluzive. În conformitate cu noul sistem, 50 de deputați sunt aleși prin reprezentare proporțională în baza listelor de partid într-o singură circumscripție națională, iar 51 de deputați în circumscripții uninominale în baza sistemului pluralității simple.

Cadrul legal, în general, oferă o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor democratice. Modificările recente parțial au ținut cont de unele din recomandările anterioare înaintate de către BIDDO (Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului) și Comisia de la Veneția. După cum au demonstrat aceste alegeri, există încă anumite chestiuni importante ce trebuie abordate, inclusiv aplicarea prevederilor neclare cu privire la utilizarea abuzivă a resurselor administrative, lacunele cu privire la utilizare activităților caritabile pentru finanțarea campaniilor, cât și reglementarea insuficientă pentru abordarea concentrării proprietății asupra mijloacelor de informare în masă, ceea ce face posibilă influența politică necuvenită. Lipsa clarității privind de jurisdicția examinării contestațiilor și apelurilor și ambiguitatea privind condițiile pentru semnăturile de susținere au condus la practici inconsecvente.

Majoritatea aspectelor tehnice ale alegerilor au fost gestionate în mod profesionist la toate nivelurile. CEC (Comisia Electorală Centrală) și CECE-le (consiliile de circumscripție) au organizat ședințe regulate ce au fost deschise pentru observatori acreditați și mass media acreditate și erau desfășurate într-o manieră colegială. Femeile erau reprezentate bine la toate nivelurile de administrare a alegerilor.

Din motive de securitate, CEC a schimbat locația a 31 din 47 secții de votare deschise pentru prima dată anume pentru alegătorii cu reședință în Transnistria. Unul din partidele concurente majore a pretins că guvernarea a încercat astfel să reducă numărul voturilor din Transnistria. CEC a creat 123 de secții de votare în 37 de țări pentru votarea în afara țării, mărinț numărul acestora comparativ cu alegerile precedente. Totuși, lipsa de transparență în modul cum au fost alocate aceste secții de votare a contribuit la percepția precum că această hotărâre a fost luată din motive politice.

Dreptul la vot este în general incluziv, incluzând aproape toți cetățenii cu vârsta de peste 18 ani, inclusiv deținuții. În conformitate cu o recomandare anterioară a BIDDO, în 2018 Curtea Constituțională a declarat neconstituțională pierderea automată a dreptului de vot pentru persoanele declarate ca neavând capacitate juridică de către instanța de judecată. CEC a anunțat că 2.810.303 de

alegători au fost incluși în listele principale ale alegători. În general, părțile interesate și-au exprimat încrederea în corectitudinea listelor alegătorilor.

În cadrul unui proces incluziv, CEC a înregistrat toate cele 14 partide și un bloc, care au depus listele naționale. Pe listele naționale sunt incluși 632 de candidați, inclusiv 264 femei, totuși doar 49 din ele se află pe primele 10 poziții de pe liste. CECE-le au înregistrat 325 de candidați pentru circumscripțiile uninominale, dintre care 70 femei și 58 independenți. Condițiile de colectare a semnăturilor de susținere a constituit o povară și au fost formaliste, iar procesul de verificare a semnăturilor din partea CECE-lor era inconsecvent, ridicând obstacolele nerezonabile în fața candidaților potențiali.

Campania a fost una competitivă și vizibilă în întreaga țară. Ea a devenit mai activă pe măsura apropierii datei alegerilor, dar, în același timp, a crescut substanțial și retorica negativă, și atacurile la persoană. Principalele mesaje din campanie s-au axat pe problemele socio-economice, în timp ce subiectelor de ordin geopolitic și de politică externă li s-a acordat o atenție mai scăzută. Încrederea în procesul electoral a fost subminată de cazuri raportate de exercitare a presiunii asupra angajaților publici, alegerii persistente de amenințare a susținătorilor de partide, de cumpărare a voturilor din partea candidaților sau acțiuni de caritate asociate cu aceștia, cât și folosirea abuzivă a resurselor de stat.

Modificările substanțiale recent introduse în reglementările privind finanțarea partidelor și campaniilor electorale au ținut cont de unele din recomandările anterioare ale BIDD, Comisiei de la Veneția și Grupului de state ale Consiliului Europei împotriva corupției (GRECO), după cum a îndemnat și Parlamentul European prin Rezoluția sa din anul 2018. În același timp, rămân a fi neacoperite recomandări cheie, în special cele de consolidare a supravegherii și executării regulilor privind finanțarea partidelor și campaniilor, cât și consolidarea sancțiunilor. CEC este responsabilă de monitorizarea finanțării partidelor și campaniei. Conform CEC, resursele sale umane sunt prea limitate pentru a monitoriza eficient finanțarea campaniei, astfel încât aceasta a anchetat doar cazurile ca reacție la contestații.

Peisajul mediatic este divers, în care televiziunea este principala sursă de informații politice, fiind urmată de media online. Mass media, în sens juridic, au obligația de a mediatiza campania într-un mod corect, echilibrat și imparțial. Constatările MOA BIDD de monitorizare media au arătat că unele canale naționale TV nu s-au conformat acestor rigori. Toți difuzorii monitorizați și-au realizat obligațiunea juridică de organizare a dezbaterilor, pe când concurenții care au beneficiat de publicitate extinsă gratuită și contra-plată au avut tendința de a nu participa.

În conformitate cu recensământul din anul 2014, minoritățile naționale alcătuiesc aproximativ 25 procente din populație. Cadrul juridic permite participarea minorităților naționale în procesul electoral în condiții egale. Reprezentantii minorităților naționale au fost incluși în listele naționale, dar, în general, nu pe poziții câștigătoare. Problemele minorităților naționale nu au fost reflectate în campanie.

CEC și majoritatea instanțelor de judecată au organizat ședințe sau audieri deschise și au oferit informații despre contestații și hotărâri cu privire la acestea pe website-urile lor. Lipsa de claritate privind jurisdicția examinării contestațiilor, cât și viziunea îngustă pentru care a pledat CEC cu privire la înregistrarea candidaților la CECE, s-au soldat de câteva ori cu negarea dreptului la remediu efectiv, contrar standardele internaționale.

Accreditarea incluzivă a observatorilor a contribuit la transparența procesului electoral. Observatorii din partea candidaților, societății civile și observatorii internaționali posedă drepturi largi, inclusiv dreptul de a participa la ședințele tuturor comisiilor electorale și dreptul de a primi procesele verbale

cu rezultate. Observatorii din partea societății civile au organizat monitorizare de termen lung, au distribuit observatori pe termen scurt în ziua alegerilor și au realizat o totalizare paralelă a voturilor.

Ziua alegerilor s-a derulat fără incidente majore. S-a observat, pe scară largă, transportarea cu autobuze a alegătorilor din Transnistria, iar poliția a inițiat măsuri pentru a investiga dacă unii dintre aceștia au fost plătiți să voteze. Deschiderea și votarea au fost evaluate, în general, pozitiv de către observatorii MIOA. Introducerea votului electoral mixt în combinație cu desfășurarea unui referendum în aceeași zi au cauzat confuzie în rândul unor alegători și membri de comisii. Procesul de numărare a fost evaluat mai puțin pozitiv, odată de nu întotdeauna procedurile au fost respectate, iar BEC-le s-au confruntat cu dificultăți în totalizarea numerelor din procesele verbale. Observatorii organizațiilor obștești reprezentanții candidaților au fost prezenți în peste 95 procente din sectoarele de votare monitorizate, iar CECE-le au fost capabile să respecte toate etapele votării, numărării și totalizării fără restricționări. Procesul de totalizare este în derulare, însă la moment el s-a dovedit a fi prompt și transparent, în pofida unor probleme de ordin organizatoric sau condiții neadecvate. Conform datelor preliminare, prezența la vot a fost de 49.2 procente. CEC a început publicarea rezultatelor preliminare în baza datelor de la BEC-e pe site-ul său a 22.30, contribuind astfel la transparența procesului.

CONSTATĂRILE PRELIMINARE

Cadrul contextual

Alegerile parlamentare din 24 februarie au fost primele alegeri organizate în condițiile noului sistem electoral mixt. Alegerile au avut loc într-un mediu caracterizat printr-o încredere scăzută din partea publicului în instituțiile de stat, care a fost agravată de anularea rezultatelor alegerilor preliminare din anul 2018 ale primarului de Chișinău de către instanțele de judecată, introducerea noului sistem electoral fără atingerea unui consens larg în societate și lipsa de încredere în justiție.

Cinci partide a trecut pragul electoral în alegerile parlamentare anterioare din noiembrie 2014.¹ De atunci, componența parlamentului s-a schimbat semnificativ din cauza că unii parlamentari și-au schimbat afilierea de partid sau au devenit independenți. Această “migrație de partid” a condus la situația în care Partidul Democrat din Moldova (PDM) a devenit partid de guvernare cu 40 de deputați.²

Printr-o mișcare controversată, în data de 30 noiembrie 2018, PDM a cerut desfășurarea unui referendum consultativ în aceeași zi cu alegerile parlamentare.³ O serie de interlocutori ai MOA BIDDO au afirmat că PDM a organizat referendumul pentru a crea confuzie în rândul alegătorilor și a câștiga un avantaj necinstit față de alți concurenți.⁴ MOA BIDDO a monitorizat referendumul doar în măsura în care acesta a avut impact asupra mersului alegerilor parlamentare.

---

¹ Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM) – 25 de mandate; Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) – 23 de mandate; Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) – 21 de mandate; Partidul Democrat din Moldova (PDM) – 19 mandate; și Partidul Liberal (PL) – 13 mandate.

² Celelalte mandate sunt actualmente distribuite astfel: PSRM – 24, PL – 9, Partidul Popular European din Moldova (PPEM) – 9, PCRM – 8, PLDM – 5, deputați neafiliați – 6.

³ Referendumul a inclus două întrebări: dacă ar trebui redus numărul deputaților de la 101 la 61 și dacă ar trebui să existe posibilitatea rechemării deputaților care nu-și onorează datoriile în mod corespunzător.

⁴ PDM și-a început campania pentru referendum făcând uz de panouri și publicitate în mass media de la începutul lunii ianuarie, cu o lună înainte de lansarea campaniei pentru alegerile parlamentare.

Sistemul electoral și cadrul legal

Parlamentul unicameral este alcătuit din 101 de deputați cu un mandat de patru ani. În 2017 modificările la Codul Electoral au schimbat sistemul electoral de la cel deplin proporțional la unul mixt. În conformitate cu noul sistem, 50 de parlamentari sunt aleși prin reprezentare proporțională în baza listelor de partid într-o singură circumscripție națională, iar 51 de parlamentari în circumscripții uninominale în baza sistemului pluralității simple. Pentru a câștiga mandate în circumscripția națională, un partid trebuie să primească cel puțin șase procente din voturile valide, iar un bloc electoral – opt procente. Pragurile date rămân a fi înalte în ciuda recomandărilor consecvente din partea BIDDO și Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) de examinare a posibilității de micșorare a pragurilor.

Alegerile parlamentare sunt reglementate, în primul rând, de prevederile și hotărârile Constituției, Codului Electoral și Comisiei Electorale Centrale.⁵ În general, cadrul legal oferă o bază adecvată pentru desfășurarea alegerilor democratice. Totuși, o serie de prevederi, inclusiv cele cu privire la jurisdicția examinării contestațiilor și apelurilor, cât și cele privind colectarea și examinarea semnăturilor de susținere, duc lipsă de claritate, trăgând după sine o aplicare inconsecventă.

În cadrul examinării modificărilor din anul 2017, BIDDO și Comisia de la Veneția au conchis că, deși opțiunea cu privire la sistemul electoral este o decizie suverană a statului, modificarea sistemului electoral “nu este recomandabilă în această perioadă”. Avizul dat stipulează că, din cauza îngrijorărilor semnificative privind contextul politic curent, introducerea unei componente majoritare ar permite o influență necuvenită asupra candidaților pe circumscripții din partea actorilor care își urmăresc propriile interese separate. Pe lângă aceasta, Avizul constata lipsa unor dezbateri și consultări publice incluzive pe marginea modificărilor date, cât și lipsa unui consens larg privind schimbarea fundamentală a sistemului electoral.⁶ Câțiva interlocutori ai MIOA au exprimat îngrijorări precum că mulți alegători nu au înțeles sistemul mixt și nici modalitatea transpunerii voturilor lor în mandate parlamentare.

În septembrie 2017 a fost creată o comisie pentru demarcarea celor 51 de circumscripții uninominale. Majoritatea partidelor de opoziție și unele organizații ale societății civile au boicotat lucrările acesteia, afirmând că majoritatea membrilor ei erau afiliați principalului partid de guvernare. Legea nu prevede nimic despre revizuirea periodică a frontierelor acestora.⁷ Au fost exprimate îngrijorări cu privire la principiul egalității votului, dat fiind diferența substanțială dintre proporțiile de alegători per mandat parlamentar în cele trei circumscripții din străinătate, două din Transnistria și în alte circumscripții.

Modificările operate după alegerile parlamentare precedente parțial au ținut cont de unele recomandări anterioare ale BIDDO și Comisiei de la Veneția, inclusiv prin ameliorarea prevederilor de finanțare a partidelor și campaniilor electorale, cât și prin introducerea măsurilor de sporire a participării femeilor.⁸ După cum s-a demonstrat în cadrul acestor alegeri, rămân să fie soluționate chestiuni importante, inclusiv prevederile neclare privind utilizarea abuzivă a resurselor administrative, lacunele privind utilizarea activităților caritabile pentru finanțarea campaniilor, cât și concentrarea proprietății asupra mijloacelor de informare în masă. Pe lângă aceasta, cadrul juridic conține prevederi

---

⁵ Alte legi includ: Legea privind partidele politice, Legea cu privire la organizarea și desfășurarea ședințelor, Codul Audiovizualului, cât și secțiunile relevante din Codul Penal, Codul Civil și Codul Contravențional.

⁶ Avizul comun din [iunie 2017](#) cu privire la proiectul de modificare a legii, cât și avizele ulterioare din [decembrie 2017](#) și [martie 2018](#) cu privire la modificările legiferate. V. și alin. 4 din [rezoluția Parlamentului European din 14 noiembrie 2018 cu privire la implementarea Acordului de Asociere dintre UE și Moldova](#).

⁷ Liniile directoare I 2.2(v) din [Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția din 2002](#) stipulează că frontierele circumscripțiilor ar trebui revizuite cel puțin o dată la fiecare 10 ani.

⁸ Fără vreo obligațiune de plasare a femeilor pe poziții câștigătoare în listă, eforturile acestora sunt de o eficiență limitată.

contradictorii. Acestea includ: perioade de campanie electorale diferite pentru alegerile parlamentare și pentru referendum, sancțiunile administrative pentru agitație electorală în ziua alegerilor odată ce acest lucru este permis în Codul Electoral, prevederi divergente privind jurisdicția examinării contestațiilor împotriva candidaților în Codul Electoral, precum și lipsa de claritate privind de procesul legat de contestațiile post-electorale.

Gestionarea alegerilor

Aceste alegeri au fost gestionate de către trei niveluri administrative: CEC, 51 Consilii Electorale de Circumscripție Electorală (CECE) și 2.141 Birouri Electorale de Circumscripție (BEC). CEC a constituit CECE-ii pentru fiecare circumscripție uninominală, iar CECE-le au constituit BEC-le.⁹ Constituirea CECE-ilor, cât și BEC-ilor s-a încadrat în termenii prescriși de lege.¹⁰ Modificările operate în 2017 la Codul Electoral au schimbat statutul CECE-ilor, care anterior au fost în mare măsură niște organe tehnice, acordându-le responsabilitatea de a înregistra candidații și de a stabili rezultatele în circumscripțiile uninominale.

Femeile au fost bine reprezentate în administrarea electorală, inclusiv în funcții de decizie. Funcțiile de Președinte și Vicepreședinte CEC sunt deținute de doamne. Mai mult de jumătate din membrii CECE erau femei, iar 21 din 51 CECE-ii erau prezidate de către femei. Doamnele sunt bine reprezentate și la nivel de BEC-i.

Majoritatea aspectelor tehnice ale alegerilor au fost gestionate în mod profesionist și transparent la toate nivelurile. CEC și CECE-le au organizat ședințe regulate ce au fost deschise pentru observatori acreditați și mass media acreditate. De asemenea, reuniunile CEC erau transmise în direct pe website-ul CEC și pe rețele de socializare. Ședințele date erau desfășurate într-o manieră colegială, iar ordinele de zi erau publicate în prealabil. În timp ce hotărârile CEC erau întotdeauna publicate pe website-ul CEC și într-o manieră oportună, hotărârile CECE-ilor erau postate cu o consistență scăzută. Unele hotărâri și reglementări ale CEC duceau lipsă de claritate și complicau în mod nejustificat aspectele de procedură, în special cele referitoare la colectarea semnăturilor de susținere, cât și cele privind verificarea și gestionarea contestațiilor.

CEC, prin intermediul Centrului său de instruire, a implementat un program cuprinzător de instruire pentru funcționarii electorali de toate nivelurile. Instruirile BEC-ilor, observate de MOA BIDDO erau informative, interactive și includeau exerciții practice cu privire la procedurile de votare și numărare, în conformitate cu recomandările anterioare ale BIDDO. CEC a oferit informații complexe pentru alegători prin intermediul ședințelor cu alegătorii, spoturi video (inclusiv în limbajul semnelor) și în formă de materiale tipărite. CEC a asigurat secțiile de votare cu cabine speciale de vot, lupe și buletine de vot tactile. Totuși, unii interlocutori ai MOA BIDDO au semnalizat insuficiența materialelor educaționale pentru alegători.

La 14 noiembrie 2018 CEC a decis instalarea camerelor video în toate secțiile de votare. Conform acestei hotărâri, camerele video urmau să fie instalate pe deasupra cabinelor de vot pentru a nu filma alegătorii și a proteja secretul votului.

---

⁹ Fiecare CECE are între 7 și 11 membri, pentru care instanțele și consiliile locale și-au nominalizat câte doi membri. CECE-le au constituit BEC-le în componență de 5 până la 11 membri, inclusiv 3 nominalizați de către consiliile locale. Cinci partide politice și-au nominalizat membri pentru CECE-i și BEC-i. Acolo unde CEC a constatat un număr insuficient de membri în cadrul CECE, aceasta a desemnat membri din Registrul funcționarilor electorali.

¹⁰ Ca un pas pozitiv, CEC a creat BEC-le la 21 decembrie 2018, cu cinci zile înainte de termenul-limită prescris de lege pentru inițierea înregistrărilor candidaților în circumscripții uninominale în cadrul termenului prescris.

Pentru prima oară, 47 de secții de votare au fost în special create pentru alegătorii cu reședință în Transnistria.¹¹ La 12 februarie, reieșind din precauții de securitate menționate de Poliția Națională privind amplasarea secțiilor de votare în zona de securitate, CEC a schimbat locația a 31 din 47 de secții de votare. PSRM și-a exprimat obiecțiile asupra acestui fapt, afirmând că aceasta constituie o încercare a guvernării de a reduce numărul de voturi din Transnistria.¹²

În baza propunerii din partea guvernului, CEC a creat 123 secții de votare în 37 de țări, măbind numărul acestora comparativ cu alegerile precedente.¹³ Câțiva interlocutori MOA BIDD0 au exprimat îngrijorări precum că numărul secțiilor de votare în anumite țări era nejustificat de mic și nu corespundea numărului de alegători domiciliați acolo. Aceste percepții au fost accentuate de lipsa de transparență în procesul decizional cu privire la acest subiect. PSRM și ACUM a atacat fără succes în instanță de judecată hotărârea CEC privind deschiderea secțiilor de votare peste hotare. (v. Secțiunea *Contestații și apeluri*).

Înregistrarea alegătorilor

Moldova are un sistem pasiv de înregistrare a alegătorilor. Dețin dreptul de vot cetățenii care au atins cel puțin vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor. Dreptul la vot este în general incluziv, incluzând aproape toți cetățenii cu vârsta de peste 18 ani, inclusiv deținuții. În conformitate cu recomandarea anterioară a BIDD0, în 2018 Curtea Constituțională a declarat neconstituțională negarea drepturilor la vot pentru persoanele declarate ca neavând capacitate juridică de către instanța de judecată. Contrar standardelor internaționale, o instanță de judecată încă mai poate priva o persoană de dreptul la vot, inclusiv pe cei cu dezabilități mentale.¹⁴

CEC este responsabilă de menținerea Registrului centralizat de stat al alegătorilor întocmit în baza datelor din Registrul de stat al populației care este zilnic actualizat de către Agenția Servicii Publice.¹⁵ Alegătorii sunt incluși în lista principală a alegătorilor în baza domiciliului sau reședinței acestora.¹⁶ Majoritatea interlocutorilor MOA BIDD0 nu a enunțat probleme legate de înregistrarea alegătorilor.

CEC a anunțat că 2.810.303 de alegători au fost incluși în listele principale ale alegătorilor. MOA BIDD0 a observat că aproape toate BEC-le și-au primit listele alegătorilor în cadrul termenului limită sau imediat după acesta. Alegătorii au avut posibilitatea de a-și verifica corectitudinea datelor la BEC și pe site-ul CEC în perioada de la 3 la 23 februarie.¹⁷ MOA BIDD0 a remarcat că un număr limitat de alegători au solicitat corectări.

Alegătorii fără domiciliu sau viză de reședință nu sunt incluși în lista principală a alegătorilor și pot vota la orice secții de votare din țară, dar numai pentru listele naționale și referendum. Acești alegători

---

¹¹ La alegerile precedente, alegătorii din Transnistria au avut posibilitatea să-și exprime votul la secțiile obișnuite de votare la care erau atribuiți.

¹² PSRM a atacat fără succes hotărârea CEC în instanțe.

¹³ Patruzeci și două au fost create în cadrul misiunilor diplomatice și birourile consulare ale Moldovei, și 83 în alte localități. Deschiderea a două secții de votare în Canada trebuia să fie anulată odată ce cadrul legislativ canadian nu permite găzduirea secțiilor de votare în afara incintelor ambasadelor. În cadrul alegerilor prezidențiale din anul 2016, pentru exprimarea voturilor în afara țării au fost create 100 de secții de votare în 31 de țări.

¹⁴ O modificare la Codul de Procedură Civilă din decembrie 2018 obligă instanța să decidă dacă persoana supusă procedurii de stabilire a tutelei ar trebui să aibă dreptul de a vota. Chiar și evaluarea individualizată echivalează cu discriminarea bazată pe dezabilitate. Articolul 29 al [Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dezabilități](#) stipulează că părțile vor garanta persoanelor cu dezabilități drepturile politice și oportunitatea de a le satisface într-un mod egal cu ceilalți.

¹⁵ Circa 3.276.000 de alegători au fost incluși în Registrul de stat al alegătorilor, inclusiv circa 230.200 de alegători fără domiciliu sau reședință și aproximativ 230.600 alegători din Transnistria.

¹⁶ Alegătorii care posedă atât domiciliu, cât și viză de reședință, sunt înregistrați în baza reședinței.

¹⁷ MOA BIDD0 a remarcat că unele secții de votare nu funcționau în orele de lucru și astfel limitau posibilitatea ca alegătorii să se familiarizeze cu lista alegătorilor.

și cei din Transnistria sunt incluși în liste suplimentare de alegători la secția de votare. Dacă în ziua alegerilor alegătorii nu se află la locul lor de reședință, ei pot solicita un certificat de votare prin absență (CVA) de la BEC-le respective până în ultima zi înainte de alegeri, ceea ce le permite să voteze într-o altă localitate.

Alegătorii cu domiciliu în străinătate de asemenea sunt incluși în listele alegătorilor prin asociere cu adresele sale anterioare de reședință sau domiciliu.¹⁸ Deși acest lucru este conform legislației naționale, el rezultă în faptul că listele alegătorilor nu reflectă exact numărul alegătorilor eligibili care sunt fizic prezenți în țară. Interlocutorii MOA BIDDO de asemenea au exprimat îngrijorări cu privire la alegătorii decedați în străinătate, întrucât aceștia sunt scoși din listele alegătorilor doar atunci când se prezintă documentele relevante autorităților.

Alegătorii în străinătate pot vota doar cu pașapoarte valabile, nu și cu buletinele naționale precum e cazul alegătorilor din țară.¹⁹ ACUM a solicitat ca CEC, ca și în alegerile precedente, să adopte o hotărâre pentru a permite alegătorilor să voteze în străinătate cu pașapoarte expirate, motivând că, în caz contrar, dreptul lor constituțional la vot ar fi limitat.²⁰ CEC a refuzat să adopte o astfel de hotărâre, făcând referință la hotărârea Curții Constituționale din 14 ianuarie, care a decis că rigoarea legată de valabilitatea pașaportului este o limitare legitimă a dreptului la vot.²¹

Înregistrarea candidaților

Toți alegătorii eligibili au dreptul de a fi aleși în calitate de candidați, cu excepții limitate.²² Înregistrarea candidaților are loc între 60 și 30 de zile înainte de ziua alegerilor. Pentru circumscripția națională, cetățenii pot participa în baza listelor de partid sau ale unui bloc electoral, dar nu în calitate de candidați independenți. În circumscripții uninominale, cetățenii pot participa în calitate de candidați nominalizați de partid sau independenți. CEC înregistrează candidații pentru circumscripția națională, iar CECE-le pentru circumscripțiile uninominale. Candidații pot participa la alegeri atât în circumscripția națională, cât și în circumscripțiile uninominale, preferință atribuindu-se celei uninominale în cazul în care candidatul este ales în ambele.

În cadrul unui proces incluziv CEC a înregistrat toate cele 14 partide și un bloc care au depus listele naționale. Toate listele s-au conformat rigorii privind cotei de gen de 40 procente. Pe listele naționale sunt 632 de candidați, inclusiv 264 femei, totuși doar 49 din ele se află pe primele 10 poziții de pe liste. CECE-le au înregistrat 325 de candidați pentru circumscripțiile uninominale, dintre care 70 femei și 58 independenți. Partidele/blocurile pot înlocui candidați de pe listele lor nu mai târziu de 14 zile înaintea zilei alegerilor. Nu este permisă înlocuirea candidaților pentru circumscripțiile uninominale.

În timp ce potențialii candidați de gen masculin trebuiau să colecteze între 500 și 1.000 de semnături de susținere din partea alegătorilor în circumscripția lor, candidatele de gen feminin trebuiau să adune între 250 și 500.²³ Mulți candidați s-au plâns că rigorile privind semnăturile erau nejustificat de împovărătoare și formaliste. Observatorii MOA BIDDO au raportat că procesul de verificare a

¹⁸ În timp ce, conform Agenției Servicii Publice, au fost înregistrați 90.438 de cetățeni care, în mod oficial, au plecat din țară, se estimează că numărul cetățenilor care locuiesc în străinătate este mult mai mare.

¹⁹ Nu există date fiabile privind numărul alegătorilor în străinătate cu pașapoarte expirate.

²⁰ CEC a anunțat că la alegerile prezidențiale din anul 2016 doar 175 de alegători au votat cu acte de identitate expirate.

²¹ Ombudsmanul a depus o contestație la acest subiect la Curtea Constituțională, care a declarat inadmisibilitatea acesteia.

²² Acestea includ personalul militar în exercițiu, deținuții, persoanele cu sentințe penale nestinse pentru infracțiuni deliberate și persoane private de instanță de dreptul de a ocupa funcții de răspundere.

²³ Cei care candidează în circumscripțiile din Transnistria și peste hotare pot aduna semnături din întreaga țară.

semnăturilor în cadrul CECE-lor era realizat în mod inconsistent.²⁴ Treizeci și șapte de cereri de candidat (circa 10 procente din circumscripțiile uninominale) au fost respinse din motivul diverselor iregularități legate de semnături. CECE-le au avut diferite practici în motivarea sau nemotivarea hotărârilor lor privind verificarea semnăturilor.²⁵ În contrast cu alte rigori de înregistrare a candidatului, când se permite depunerea repetată a documentelor pentru corectarea erorilor, în cazul semnăturilor nu este permisă depunerea repetată, chiar dacă perioada de înregistrare a candidaților este încă deschisă. Obstacolele înfruntate de potențialii candidați în vederea respectării condițiilor de colectare a semnăturilor au abundat de restricții nerezonabile pentru realizarea dreptului de a fi ales, contrar standardelor internaționale.²⁶

Din 23 de candidați care și-au contestat refuzurile de înregistrare, majoritatea nu au avut succes. Cinci din cei opt care au avut succes în efortul de contestare nu au fost înregistrați până când deja derulase jumătate din campania electorală, ultimul la 21 februarie, astfel reducând capacitatea lor de a desfășura o campanie eficientă, contrar angajamentele OSCE și bunele practici internaționale.²⁷ Poziționarea atât în buletinul de vot național, cât și în cel de circumscripție uninominală este determinată de ordinea în care candidații se înregistrează, ceea ce oferă un avantaj partidelor mai mari, cu resurse mai bune și candidaților care apar pe poziții mai ridicate în buletinul de vot.²⁸

Acestea au fost primele alegeri în care candidații au fost obligați să obțină certificat de integritate din partea Autorității Naționale de Integritate.²⁹ Certificatul include detalii privind averi nejustificate, conflicte de interese și orice hotărâri definitive ce interzic persoanei ocuparea funcțiilor publice. Toate solicitările depuse în termen util pentru obținerea certificatelor au fost satisfăcute și nici un candidat nu a fost respins de către CEC din cauza informațiilor conținute în aceste certificate. În același timp, unii interlocutori ai MIOA au comentat că valoarea acestor certificate era una mică pentru procesul electoral.

Mediul campaniei electorale

Campania electorală a demarat în mod oficial la 25 ianuarie, la o zi după termenul limită de înregistrare a candidaților. Campania a fost una competitivă și vizibilă în întreaga țară. Ea a devenit mai activă pe măsura apropierii datei alegerilor, dar, în același timp, a crescut substanțial și retorica negativă, și atacurile la persoană.³⁰ Din lipsa unei perioade de liniște electorală, partidele și candidații și-au continuat agitația în mod activ în ziua alegerilor până la închiderea secțiilor de votare. Câteva partide și-au acuzat contracandidații de demarare timpurie a campaniei.³¹

²⁴ MOA BIDDO au observat cazuri când semnăturile erau invalidate din cauza unor greșeli minore care au fost corectate, înscrisuri în chirilică, cât și înscrisuri în care colectorul semnăturilor a completat numele și adresa pentru semnatar. În alte cazuri, astfel de înscrisuri erau considerate ca fiind valide. Liniile directorii I.1.3iii din [Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția](#) stipulează că verificarea semnăturilor trebuie să fie reglementată de reguli clare.

²⁵ Circulara CEC emisă la 9 ianuarie acordă linii directoare pentru CECE-ii prin care acestea trebuie să motiveze hotărârile lor.

²⁶ V. Articolul 25 al [Pactului internațional privind drepturile civile și politice \(ICCPR\)](#).

²⁷ Aliniatul 7.6 al [Documentului OSCE de la Copenhaga din 1990](#) cheamă statele participante să asigure concurenților electorali capacitatea de a concura între ei în baza tratamentului egal în fața legii și din partea autorităților. Liniile directorii I.1.3v din [Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția](#) stipulează că validarea semnăturilor trebuie să fie realizată până la inițierea campaniei electorale.

²⁸ Deși există o loterie la determinare a poziționării în buletinul de vot, ea are loc în fiecare zi pe parcursul perioadei de înregistrare a candidaților, fără a aștepta încheierea perioadei de înregistrare.

²⁹ În ciuda multiplelor solicitări, Autoritatea Națională de Integritate a refuzat să se întâlnească cu MOA BIDDO și să discute acest aspect al procesului de înregistrare a candidaților.

³⁰ La 21 februarie liderii ACUM au declarat că au fost otrăviți, acuzând PDM. PDM a negat aceste acuzații.

³¹ PDM a depus o contestație împotriva ACUM, iar PCRM împotriva PSRM. Ambele contestații au fost respinse de CEC din motive de procedură.

Majoritatea concurenților au optat în favoarea unor ședințe mai mici cu alegătorii în întreaga țară pe parcursul campaniei.³² Campaniile la nivel de circumscripție erau de obicei conduse de candidații din circumscripțiile uninominale, deși liderii naționali ai partidelor frecvent au participat și au vorbit la aceste evenimente. Majoritatea acțiunilor de campanie au fost desfășurate prin intermediul mass media tradiționale și online media, rețelelor sociale, panourilor, agitație din ușă în ușă, distribuirea prospectelor și pliantelor, cât și prin intermediul ședințelor cu alegătorii.

Principalele mesaje de campanie s-au axat pe șomaj, asistență socială și pensii, emigrare, anticorupție și economie. Vorbitorii din cadrul evenimentelor de campanie electorală de obicei prezentau programele de nivel național.³³ Chestiunilor de ordin geopolitic și de orientare a politicii externe a Moldovei le-au fost oferite o atenție mai scăzută în principalul discurs politic, însă au rămas a fi un mesaj cheie de campanie în special pentru PSRM și alte câteva partide mai mici.³⁴ Activitățile de campanie nu au abordat în mod specific problemele legate de gen sau minorități naționale.

În circumscripțiile din Transnistria nu au avut loc acțiuni vizibile de campanie electorală. Candidații pentru aceste circumscripții au informat observatorii MIOA că ei preponderat s-au axat pe ședințe mici cu persoane de contact prestabilite, cât și pe agitație din gură în gură. Ei nu au produs sau distribuit materiale de agitație electorală.

MIOA a primit un mare număr de acuzații privind cumpărarea voturilor prin oferirea cadourilor și bunurilor din partea candidaților sau prin activități caritabile asociate acestora. Interlocutorii au exprimat îngrijorări specifice privind de așa-numitele magazine sociale, asociate cu Ilan Șor și Partidul Șor, care inițial ofereau produse alimentare la reducere pensionarilor și persoanelor social-vulnerabile, ca apoi să extindă aplicarea acestor reduceri pentru oricare persoană pe perioada electorală.³⁵

Reprezentanții partidelor politice și ai societății civile au pretins că a avut loc o largă utilizare abuzivă a resurselor de stat din partea PDM și, în măsură mai mică, din partea PSRM. Alegațiile au inclus presupuse presiuni asupra angajaților publici pentru a-i face să participe la evenimente de campanie electorală în timpul orelor de lucru, precum și cazuri de agitație electorală pentru partide politice din partea funcționarilor de stat.³⁶ Urmare a avertismentelor din partea CEC la adresa PSRM și a atenționării la adresa Președintelui privind utilizarea resurselor și imaginii funcției sale în campanie, acest partid a depus la CEC 25 de sesizări și contestații privind utilizarea abuzivă a resurselor administrative din partea PDM. Deși alte partide au declarat MIOA despre pretinsa utilizare abuzivă “masivă” a resurselor de stat, doar câteva contestații de acest gen au fost depuse la CEC.³⁷

---

³² MOA BIDDO a observat 71 de manifestații și ședințe cu alegători în întreaga țară: la Anenii Noi, Bălți, Cantemir, Căușeni, Chișinău, Comrat, Criuleni, Edineț, Florești, Hâncești, Nisporeni, Orhei, Rezina, Sângerei, Soroca, Strășeni.

³³ Două partide, PDM și ACUM, și-au publicat programe și promisiuni specifice pentru circumscripții.

³⁴ Democrația Acasă, Partidul Liberal, Partidul Național Liberal și Mișcarea Antimafie s-au axat pe unirea cu România. PSRM a promovat legături strânse cu Federația Rusă.

³⁵ Câteva partide au pretins că pentru a obține o cartelă de reduceri cetățenii trebuiau să-și ofere datele cu caracter personal și să devină membri de partid fără a cunoaște aceste consecințe. MOA BIDDO de asemenea a asistat la șase evenimente de partid la Cantemir, Criuleni, Edineț, Hâncești, Rezina și Soroca unde participanților li se ofereau sacoșe cu cadouri. Partidul informase MOA BIDDO că aceste sacoșe conțineau ceasuri cu logoul partidului și materiale de campanie electorală.

³⁶ MOA BIDDO a asistat la 12 evenimente de campanie electorală la Soroca, Hâncești, Căușeni, Chișinău, Sângerei, Florești, Comrat, Ștefan Vodă, Vulcănești și Cahul, unde angajații publici au făcut agitație pentru partide sau au frecventat evenimente de campanie în timpul orelor de lucru. La Soroca câțiva participanți le-au relatat reprezentanților MOA BIDDO că erau impuși să participe la evenimentele PDM din teamă că și-ar putea pierde locurile de muncă. PDM a recunoscut că secretarii de stat au realizat activități de campanie electorală pentru acest partid, remarcând că aceștia se aflau oficial în concediu.

³⁷ Per total, 12 contestații au fost depuse la CEC, acuzând utilizarea abuzivă a resurselor de stat din partea partidelor.

Interlocutorii s-au referit la lipsa de încredere în procedura de soluționare a contestațiilor și lipsa de resurse pentru a desfășura activitatea legată de contestații.

Partidele de opoziție de asemenea s-au referit la avantajul de care se bucură PDM, ca partid de guvernare, iar unele activități³⁸ au încetșat și mai mult linia de demarcare dintre stat și partid, ceea ce contravine angajamentelor OSCE și bunelor practici internaționale.³⁹

Campania a fost pașnică în ciuda unor câtorva incidente violente.⁴⁰ Alte încălcări de campanie electorală au inclus plasarea ilegală a posterelor de campanie, vandalizarea posterelor și panourilor, acces inegal la spații publice și utilizarea limbajului ofensator.⁴¹ Poliția a inițiat 82 de proceduri contravenționale pentru plasarea ilegală a posterelor și 7 pentru deteriorarea panourilor sau posterelor electorale.⁴²

MOA BIDDO a fost informată despre afirmații precum că anumiți suporteri de partid au fost direct amenințați pentru a-i descuraja să participe la evenimente organizate de alți candidați sau să se abțină de la agitație în favoarea acestora.⁴³

La 13 februarie, Facebook a anunțat anularea a 168 de conturi Facebook, a 28 de pagini și 8 conturi Instagram pe motiv de “comportament neautentic coordonat”. De asemenea, Facebook a declarat că aceasta contravine standardelor de comunitate ale platformei.⁴⁴ Guvernul a reacționat printr-o declarație oficială, iar ACUM a depus la CEC o contestație oficială solicitând anularea înregistrării PDM, făcând referință la o posibilă ingerință manipulativă online pe plan național în decizia

³⁸ De pildă, după ce Președintele PDM la 22 ianuarie a făcut promisiunea de a reduce prețurile la medicamente, Guvernul a emis un ordin de extindere a listei medicamentelor compensate oferite gratuit cetățenilor începând cu 1 februarie, care de asemenea a fost pe larg promovat în agitația electorală PDM. În ultima săptămâna a campaniei, Publika TV a mediatizat un clip de două minute ce promova această hotărâre atât în secvențele de publicitate comercială, cât și în știri, fără a indica plătitorul acestuia. De asemenea, în scurt timp după alegeri, o serie de promisiuni electorale făcute de PDM cu privire la asistența socială s-au transformat în proiecte de legi și votate în prima lectură în Parlament în data de 7 februarie.

³⁹ Aliniatul 5.4 al [Documentului OSCE de la Copenhaga din 1990](#) prevede “o demarcare clară dintre stat și partidele politice”. V. și Liniile directoare II.B.1.3 și II.B.1.1 din [Liniile directoare comune ale BIDDO și Comisiei de la Veneția din anul 2016 pentru prevenire și răspuns la abuz de putere în cadrul procesului electoral](#) ce stipulează că “nici un fel de anunțare majoră din partea guvernării în scopul creării unei percepții favorabile față de un anumit partid sau candidat pe parcursul campaniei” și că “cadru legal ar trebui să ofere mecanisme efective pentru a împiedica autoritățile publice să se folosească ca de un avantaj nejustificat de funcțiile sale prin desfășurarea evenimentelor oficiale publice în scopurile agitației electorale, inclusiv evenimente de caritate, sau evenimente ce favorizează sau defavorizează oricare partid politic sau candidat.”

⁴⁰ Trei infractori au atacat un candidat ACUM la Edineț pe data de 27 ianuarie în fața sectorului de votare; unui automobil ce aparține fiului unui candidat PDM i s-a dat foc la Bălți pe data de 29 ianuarie; Boris Volosatii, candidat independent pentru circumscripția 33 de la Chișinău, i-a acuzat pe susținătorii PDM precum că l-au bătut la 6 februarie. La 17 februarie, la biroul regional Soroca al PCRМ au fost trase arme de foc. Aceste incidente sunt investigate de poliție.

⁴¹ De pildă, ACUM a informat MOA BIDDO că li s-a refuzat accesul la spații publice la Cimișlia, Durlești, Risipeni, Peresecena, Ștefan Vodă, Șoldănești, Soroca. La 18 februarie, în cadrul dezbaterilor televizate la ProTV, Elena Grițco, candidata Partidului Nostru, l-a numit pe Ilan Șor “hoț și individ dezgustător”; de mai multe ori președintele parlamentului Candu s-a referit la ACUM ca “Partid al Șomerilor”; Igor Dodon (într-un program televizat din 5 februarie) l-a numit pe Ilan Șor “clown...” adăugând că “Șor este un politician care nu merge la WC fără permisiunea lui Plahotniuc”; la 28 ianuarie, Ilan Șor s-a referit la Valeriu Munteanu, candidat ACUM, zicând: “Scuze, “Valerică”, dar ești o nulitate și Iuda” și a sugerat ca acesta să “curețe găinaț”.

⁴² Patru cazuri de presupusă corupere a alegătorilor au fost înaintate Procuraturii Anticorupție spre investigare penală.

⁴³ De pildă, la Sângerei, un susținător ACUM a fost impus să retragă oficial semnăturile de susținere colectate pentru candidatul ACUM; la Strășeni un membru al CECE a informat MOA BIDDO despre situația când membri BEC-ui au demisionat urmare a presiunilor din partea partidului de guvernare.

⁴⁴ Conform [Comunicatului de presă din partea Facebook](#) din 13 februarie, activitatea dată își are originea în Moldova și o parte din aceasta avea legături cu angajații guvernului Moldovei. V. și [Standardele de comunitate în Facebook](#).

publicului.⁴⁵ Cu o săptămână înaintea alegerilor, pe câteva site-uri de știri din Moldova a apărut o publicitate Google prin care era luat în batjocură blocul ACUM. Sponsorii acestei publicități rămân a fi necunoscuți.

Finanțarea campaniei

Modificările substanțiale recent introduse în reglementările privind finanțarea partidelor și campaniilor au luat parțial în considerație unele din recomandările anterioare ale BIDD, Comisiei de la Veneția și Grupului de state ale Consiliului Europei împotriva corupției (GRECO), după cum a îndemnat și Parlamentul European prin Rezoluția sa din 14 noiembrie 2018.⁴⁶ Totuși, o serie de alte recomandări anterioare rămân neabordate, inclusiv cele cu privire la consolidarea supravegherii finanțării campaniei electorale și îmbunătățirea cadrului legal privind finanțarea partidelor politice pentru a remedia lacunele identificate anterior.

Campaniile sunt finanțate din propriile fonduri ale concurenților și din donații. Nu există subvenții directe pentru derularea campaniei, însă concurenții electorali pot obține de la stat împrumuturi fără dobândă ce pot fi anulate dacă candidatul obține un anumit număr de voturi.⁴⁷ În pofida anterioarei recomandări BIDD și Comisiei de la Veneția, donațiile din partea cetățenilor Moldovei din surse de venit din afara țării rămân a fi interzise. În timp ce finanțarea din partea organizațiilor non-profit și caritabile este interzisă, unii interlocutori ai MOA BIDD au afirmat precum că fundațiile afiliate partidelor politice ce participă în alegeri sunt implicate în finanțare prin donații și evenimente.⁴⁸

În conformitate cu recomandarea anterioară a BIDD, limitele donației au fost diminuate în 2017 de la 1.010.000 MDL la 348.750 MDL pentru persoane fizice și de la 2.020.000 la 697.500 MDL pentru persoane juridice.⁴⁹ CEC a stabilit limitele de cheltuieli pentru listele și candidații pe circumscripția națională la 86.871.855 MDL și 1.845.000, respectiv. Nici un concurent nu a depășit aceste limite.⁵⁰ Majoritatea interlocutorilor MOA BIDD a remarcat că finanțarea campaniei a fost foarte centralizată. Pe parcursul perioadei de raportare, PDM, Partidul Șor și PSRM au utilizat cele mai mari fonduri de campanie.⁵¹

Unii concurenți au exprimat îngrijorări legate de faptul că reglementările privind finanțarea campaniei nu permit nici un fel de cheltuieli din partea partidelor înainte de demararea oficială a perioadei de campanie electorală, chiar dacă serviciile pentru atare cheltuieli ar fi prestate pe parcursul perioadei date de timp, cauzând astfel partidelor în cauză probleme financiare semnificative. Toate cheltuielile

⁴⁵ Aliniatul 19 din Comentariul general 25 al CCPR 1996 la ICCPR stipulează că “Alegătorii ar trebui să aibă posibilitatea să-și formeze opiniile în mod independent, liber de violență sau amenințare cu violență, presiune, stimulare sau ingerință manipulativă de orice gen”.

⁴⁶ Acestea includ cerințe mai complexe de raportare, stipulând criteriile privind limite de cheltuieli, diminuarea limitei donațiilor, interzicerea utilizării altor fonduri decât cele din fondul pentru campania electorală și introducerea raportării donațiilor în-natură din partea voluntarilor.

⁴⁷ CEC a stabilit suma maximă de 50.000 MDL și 10.000 MDL pentru împrumutul obținut de către candidați. La 18 ianuarie, Ministerul finanțelor a adoptat prevederile privind recepționarea și rambursarea împrumuturilor. Un candidat individual, Galina Bostan, a primit un astfel de împrumut.

⁴⁸ Fundația “Din Suflet” (afiliată PSRM-ului) și Fundația “Edelweiss” (afiliată PDM-ului) au fost menționate în acest context. La 15 ianuarie, ACUM a depus la CEC o contestație împotriva PDM, menționând că pliantele diseminate de “Edelweiss” ce-l promovează pe Președintele PDM nu sunt contabilizate în raportul financiar al partidului. CEC a respins contestația, motivând că pliantele au fost distribuite înaintea demarării oficiale a campaniei.

⁴⁹ 1 euro echivalează aprox. cu 19,6 lei moldovenești.

⁵⁰ Conform rapoartelor finale depuse la CEC, candidații independenți au participat în alegeri cu fonduri limitate. Unii candidații au indicat acest fapt drept motiv al posibilităților limitate în desfășurarea campaniei.

⁵¹ PDM a cheltuit 30,29 mln MDL, Partidul Șor – 19,86 mln MDL, PSRM – 5,47 mln MDL, Partidul Nostru – 3,2 mln MDL, ACUM – 1,86 mln MDL. În plus, PDM a cheltuit 28,84 mln MDL pentru campania pentru referendum.

suportate pe parcursul colectării semnăturilor de susținere trebuie să fie făcute prin conturi bancare dedicate deschise special pentru grupurile de inițiativă. 79 grupuri de inițiativă au declarat că nu au avut nici un fel de cheltuieli, astfel ridicând semne de întrebare privind de transparența financiară a activităților de colectare a semnăturilor, legea însă nu detaliază sancțiuni pentru încălcarea prevederilor financiare din partea grupurilor de inițiativă.

CEC este responsabilă de supravegherea finanțării partidelor și campaniei.⁵² Conform CEC, resursele sale umane au fost prea limitate pentru a monitoriza eficient finanțarea campaniei, astfel încât aceasta a anchetat doar cazurile ca reacție la contestații.⁵³ CEC nu a efectuat monitorizări în teritoriu a finanțării campaniei. În timp ce toate partidele politice, cu excepția unuia, s-au conformat rigorilor de raportare, mai mult de o treime de candidați independenți nu și-au prezentat în timp util rapoartele sau nu au informat CEC despre activitățile de campanie ce nu implică cheltuieli.⁵⁴ Concurenții și-au depus la CEC rapoartele financiare finale la 22 februarie. Conform cerințelor legale, CEC a făcut publică informația cu privire la veniturile și cheltuielile candidaților pe website-ul său în ziua următoare, dar nu a verificat corectitudinea rapoartelor respective.

Mass media

În țară funcționează un număr mare de surse mass media. Televiziunea rămâne a fi principala sursă de informații politice, fiind urmată de canale media online. Influența forțelor politice și economice, inclusiv controlul și proprietatea asupra mijloacelor media, a redus accesul alegătorilor la diversitatea opiniilor, limitând capacitatea acestora de a face o alegere cu adevărat informată. Câțiva interlocutori ai MIOA au enunțat și îngrijorări cu privire la riscurile pentru autonomia financiară a unor instituții media, reieșind din piața limitată de publicitate ce rezultă din presiunea comercială din partea a două mari firme de publicitate ce au legături cu politicieni proeminenți.⁵⁵

Drept evoluție pozitivă, un nou Cod al Audiovizualului, elaborat ținând cont de standardele internaționale cu privire la libertatea de exprimare, a intrat în vigoare la 1 ianuarie. Totuși, aceste modificări legale nu au soluționat lacunele juridice legate de chestiunea concentrării proprietății asupra mijloacelor de informare în masă, ceea ce conduce la influență politică nejustificată. În pofida unei prevederi constituționale, legea actuală privind accesul la informații nu asigură accesul facil la informații publice, astfel încât jurnaliștii se înfruntă cu tergiversări substanțiale la primirea informației din partea surselor publice. Aceasta contravine angajamentelor OSCE și altor standarde internaționale.⁵⁶

Codul Electoral, Codul Audiovizualului și regulamentele CEC guvernează mediatizarea campaniei electorale. Prin lege, mass media au obligația de a mediatiza campania într-un mod corect, echilibrat și

---

⁵² CEC a recepționat și a publicat rapoarte financiare săptămânale din partea concurenților pe website-ul său în decurs de 48 de ore și este obligată să verifice corectitudinea acestora, cât și conformarea lor la cadrul legislativ.

⁵³ Departamentul financiar și economic al CEC este compus din șase persoane responsabile pentru implementarea politicilor economico-financiare, de contabilitate, de finanțare a partidelor politice și campaniei electorale.

⁵⁴ În conformitate cu Regulamentul CEC din anul 2015 privind finanțarea companiilor electorale, dacă un concurent electoral nu-și deschide un cont bancar, CEC trebuie să fie informată despre acest fapt. În atare caz, concurentul va desfășura doar acele activități ce se referă la campanie sau agitație electorală ce nu implică cheltuieli financiare.

⁵⁵ Președintele PDM este proprietarul agenției de publicitate Casa Media; agenția de publicitate Exclusive Media SRL este gestionată de persoane afiliate PSRM. Rezoluția Parlamentului European din 14 noiembrie 2018 menționează „mass media sunt foarte monopolizate și subordonate grupurilor politice și de afaceri din țară”.

⁵⁶ Aliniatul 9.1 din Documentul de la Copenhaga al OSCE din 1990 stipulează că “fiecare va avea dreptul la exprimare, inclusiv dreptul comunicării. Acest drept va include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a transmite informații și idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Exercițarea acestui drept poate fi supusă doar acelor restricții ce sunt prescrise de lege și în conformitate cu standardele internaționale”. V. și Articolul 19(2) al [ICCP](#), aliniat 19 din Angajamentul General no. 34 din anul 2011 la [ICCP](#) și Articolul 10 din CEDO.

imparțial, iar Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) supraveghează respectarea acestora de către mijloacele de tele-radiodifuziune. Pe parcursul campaniei, CCA a realizat monitorizarea media și a publicat trei rapoarte privind mediatizarea campaniei și publicitatea electorală. CCA a examinat 13 contestații cu privire la demararea timpurie a agitației electorale și încălcările ale rigorii de imparțialitate, dintre care au admis două.⁵⁷ Pe lângă aceasta, în baza constatărilor de monitorizare, el a întreprins cu privire la opt instituții media.⁵⁸ Per total, CCA a avertizat zece și a sancționat nouă media difuzori cu o amendă minimă pentru mediatizare părtinitoare.⁵⁹

Mass media le-au oferit concurenților electorali câteva platforme pentru a-și prezenta opiniile, inclusiv spațiu de emisie gratuit, dezbateri, talk show-uri și publicitate contra plată. Partidelor și blocurilor ce participă la alegeri pe circumscripția națională le-au fost oferite cinci minute de spațiu de emisie gratuit la toate canalele TV naționale și zece minute la stații radio cu acoperire națională pentru a-și promova programele. În plus, lor le-a fost oferit și un minut de spațiu de emisie gratuit pe zi la instituția publică națională a audiovizualului pentru plasare de publicitate promoțională privind alegerile parlamentare. Conform constatărilor MOA BIDDО de monitorizare media, doar zece partide s-au folosit de această oportunitate de a plasa gratuit astfel de publicitate electorală.

Toți radiodifuzorii aveau obligația de a oferi două minute pe zi pentru spațiu de emisie contra cost fiecărui concurent electoral în condiții egale. Doar cinci partide/blocuri – PDM, ȘOR, PSRM, ACUM și Partidul Nostru, au procurat spațiu de emisie la canalele monitorizate.⁶⁰ Cele cinci partide înregistrate pentru referendum au putut să utilizeze și un minut de spațiu de emisie gratuit și două minute de spațiu de emisie contra cost.

Campania pentru referendum a demarat cu o lună înaintea campaniei pentru alegerile parlamentare și ambele s-au organizat simultan până în ziua alegerilor. O serie de materiale publicitare PDM conțineau mesaje atât pentru alegerile parlamentare, cât și pentru referendum. Jurnal TV a refuzat să difuzeze o publicitate din partea PDM înainte de demararea perioadei de campanie pentru alegerile parlamentare, în timp ce PDM a susținut că era o promovare pentru referendum. Această hotărâre a fost suplimentată de lipsa de claritate în reglementările privind mediatizarea campaniilor concomitente pentru referendum și pentru alegeri. Instanța de judecată a obligat Jurnal TV să difuzeze spotul, menționând că acesta nu avea dreptul s-o refuze.⁶¹

Toți difuzorii monitorizați de către MOA BIDDО și-au respectat obligațiunile legale de a organiza dezbateri între partidele ce participă în alegeri pentru circumscripția națională și între candidații pe circumscripțiile uninominale. MOA BIDDО a remarcat că mulți concurenți au refuzat să participe la dezbateri politice, în majoritate cei din PDM, PSRM și ȘOR care au beneficiat de vizibilitate media extinsă prin publicitate electorală gratuită și contra-cost. Motivele enunțate pentru neparticipare au inclus critici privind formatul dezbaterilor, pretinzând că participanților nu li se garantează timp suficient pentru a-și prezenta platformele și neîncrederea în abordarea editorială a instituției media care i-a invitat.

Constatările MOA BIDDО de monitorizare media arată că unele canale naționale TV nu s-au conformat rigorilor de mediatizare electorală, sprijinind astfel presupunerile de părtinire media

⁵⁷ Majoritatea contestațiilor erau depuse de către PDM împotriva Jurnal TV.

⁵⁸ În total, CCA a avertizat zece canale TV pentru nerespectarea rigorii de imparțialitate: Jurnal TV, TVC21, Prime TV, Canal 2, Orhei TV, Canalul TV Central, NTV Moldova, Canal 3, Accent TV, Publika TV.

⁵⁹ În sumă de 5.000 MDL.

⁶⁰ În decursul campaniei, Publika TV a difuzat spotul PDM ce scoate în evidență realizările “Guvernului Pavel Filip”, care nu a fost identificat ca publicitate politică, conform cerințelor legii.

⁶¹ Curtea de Apel a constatat că, prin lege, concurenții electorali (și nu instituțiile media) sunt responsabili pentru conținutul publicității politice. Întru executarea hotărârii de judecată, Jurnal TV a fost nevoit să compenseze perioada de refuz cu extra spațiu de emisie.

enunțate de numeroși interlocutori.⁶² Toate canalele TV monitorizate au dedicat cel mai mult timp în știri și mediatizare politică campaniei PDM (între 20 și 41 procente), urmat de ACUM cu 4 – 20 procente și PSRM cu 5 – 11 procente. Președintele Dodon a fost cea mai vizibilă figură politică la TV pe parcursul perioadei de campanie.

Televiziunea publică Moldova 1, Tv8 și Pro TV au demonstrat o abordare în mare măsură neutră în mediatizarea politică cu privire la concurenții politici majori. Prime TV și Publika TV au mediatizat PDM într-o modalitate mai pozitivă, în timp ce mediatizarea blocului ACUM adesea a fost negativă. Mediatizarea politică în afara știrilor la Jurnal TV a fost predominant negativă privind de PDM și ȘOR, într-o oarecare măsură negativă privind de PSRM, și neutră privind de ACUM. Mediatizarea candidaților pentru circumscripțiile uninominale a reflectat aceleași tendințe pentru toate canalele.

Presa scrisă monitorizată de MOA BIDDO i-a reflectat aproape pe toți concurenții politici într-o manieră neutră, cu excepția PDM, care adesea era reflectat în mod negativ de către Komsomolskaia Pravda, Moldavskie Vedomosti și Moldova Suverană. Argumentul i Faktî a fost critică privind de ACUM. Per ansamblu, Jurnal de Chișinău a avut cea mai echilibrată abordare. Totuși, impactul presei scrise este limitat.

Participarea minorităților naționale

Conform recensământului din anul 2014, minoritățile naționale alcătuiesc circa 25 procente din populație. Românii reprezintă 7 procente, ucrainenii 6,6 procente, rușii 4,1 procente, găgăuzii 4,6 procente, bulgarii 1,9 procente și romii 0,3 procente. Restul de 75 procente se autoidentifică ca moldoveni. Însăși populația majoritară este divizată cu privire la identitatea sa, istoria și denumirea limbii sale. Câteva grupuri ale minorităților naționale sunt concentrate regional, inclusiv găgăuzii în Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia și bulgarii în raionul Taraclia. Conform datelor raportate, din toate grupurile minoritare, comunitatea romilor este minoritatea cu gradul cel mai sporit de excludere din viața socială și economică și din procesul decizional. Această situație și-a primit reflectare în participarea scăzută a romilor atât în calitate de candidați electorali, cât și ca alegători la alegerile date.

Cadrul legal existent permite participarea minorităților naționale în procesul electoral în condiții egale. Partidele politice înregistrate i-au raportat MOA BIDDO că au inclus reprezentanți ai minorităților naționale în rândul candidaților lor.⁶³ Problemele minorităților naționale nu au fost reflectate în campanie. Buletinele de vot, materialele educaționale pentru alegători și unele materialele de publicitate politică au fost desfășurate atât în limba de stat, cât și în limba rusă.

Contestații și apeluri

Alegătorii și concurenții electorali pot depune contestații cu privire la acțiuni, inacțiuni și hotărârile organelor electorale, altor concurenți electorali și instituțiilor media. Apelurile împotriva hotărârilor organelor electorale sunt examinate de către organul electoral ierarhic superior înainte de a le depune în instanță de judecată. Apelurile împotriva hotărârilor CEC sunt examinate la Curtea de Apel Chișinău. Contestațiile împotriva candidaților trebuie să fie depuse direct la instanță, sau, în cazul candidaților pe circumscripții uninominale, la CECE și apoi în instanță de judecată.

---

⁶² Pe parcursul perioadei de campanie, MOA BIDDO a monitorizat difuzorul public Moldova 1, canalele private Pro TV, Jurnal TV, Prime TV, Publika TV și TV8 și ziarele Moldova Suverana, Komsomolskaia Pravda, Timpul, Jurnal de Chișinău, Moldavskie Vedomosti și Argumentul i Faktî, realizând și evaluarea calitativă a mediatizării campaniei pe paginile web ale ziarelor monitorizate.

⁶³ PSRM – 42 procente pe lista națională și 30 procente în circumscripțiile uninominale, PCRM – 32 și 23 procente respectiv, ACUM – 6 și 4 procente, și PDM – 4 și 14 procente, respectiv.

În mod pozitiv, termenii-limită pentru soluționarea contestațiilor sunt mici, de trei zile pentru organele electorale, de cinci zile pentru instanțele de judecată, și toate acestea trebuie soluționate înainte de ziua alegerilor. CEC și majoritatea instanțelor de judecată au organizat ședințe sau audieri deschise și au oferit online informații cu privire la contestații și hotărârile lor.⁶⁴

Procesul de soluționare a litigiilor electorale a fost negativ afectat de confuzia privind organele în jurisdicția cărora intră soluționarea contestațiilor împotriva candidaților. CEC a examinat 35 de contestații privind pretense încălcări ale regulilor de desfășurare a campaniei, majoritatea dintre care au fost respinse în temeiul lipsei competenței de jurisdicție. În special, este neclară jurisdicția pentru examinarea contestațiilor privind utilizarea abuzivă a resurselor de stat, dat fiind că, reieșind din faptele enunțate în fiecare contestație, aceasta poate fi depusă la patru organe diferite: CEC, CECE, instanțe de judecată sau poliție. În unele cazuri, lipsa de claritate privind jurisdicția pentru examinarea contestațiilor împotriva candidaților a afectat dreptul la remediu efectiv, stipulat în angajamentele OSCE și alte standarde internaționale.⁶⁵ Câteodată acest lucru se întâmpla din cauza că termenul-limită pentru depunerea contestației la instituția corespunzătoare expirase înainte de a o putea depune la instituția corectă.

CEC a recepționat 78 de contestații, conform situației la 23 februarie. Dintre acestea, 26 s-au referit la înregistrarea candidaților. Șase partide și câțiva candidați au contestat fără de succes înregistrarea altor candidați. Din cele 23 de cazuri de contestare a refuzului de înregistrare din partea CECE depuse la CEC, 11 au fost respinse și 12 au fost remise CECE-ului corespunzător spre reexaminare. Urmare a reexaminării, CECE-le au adoptat hotărâri în favoarea numai a doi candidați. Trei cauze ale candidaților au avut succes în recurs la Curtea Supremă de Justiție. CEC a pledat pentru o viziune îngustă cu privire la autoritatea sa în raport cu hotărârile CECE referitoare la înregistrare, fiind convinsă că ea nu-i poate ordona CECE-ului să înregistreze candidatul, ci doar să solicite reexaminarea cererilor.

La situația din 13 februarie, unica contestație împotriva altui candidat sau partid care a fost admisă la CEC a fost cea a Partidului Liberal și Partidului Sor împotriva PSRM, referitoare la implicarea Președintelui în campanie. CEC a sancționat PSRM cu un avertisment pentru utilizarea resurselor administrative ale Președinției și a atenționat Președintele că dumnealui nu trebuie să se implice în campanie. PSRM și Președintele au contestat, fără succes, această hotărâre la Curtea de Apel Chișinău și la Curtea Supremă de Justiție. Faptul că CEC a acceptat că este de competență în această cauză este contrar hotărârilor CEC asupra cauzelor anterioare precum că contestațiile împotriva candidaților, inclusiv celor ce indică pretense încălcări în finanțarea campaniei, țin de competența instanțelor de judecată.⁶⁶

---

⁶⁴ Ședințele de examinare de la Curtea Supremă de Justiție și ședințele de examinare a admisibilității de la Curtea Constituțională nu sunt deschise pentru public. Comentariul general 32 din ICCPR stipulează că caracterul public al examinărilor asigură transparența procedurii și astfel oferă o garanție importantă pentru interesul persoanei și al societății, per general. Instanțele de judecată trebuie să pună la dispoziția publicului informațiile referitoare la timpul și locul examinărilor verbale.

⁶⁵ Aliniatul 5.10 al [Documentului OSCE de la Copenhaga din 1990](#) stipulează că oricine va avea mijloace eficiente de remediere împotriva deciziilor administrative, pentru a garanta respectarea drepturilor fundamentale și pentru a asigura integritatea juridică. V. și Articolul 13 al Convenției Europene a Drepturilor Omului și Articolul 2.3. din [ICCPR](#).

⁶⁶ Exemple de cazuri respinse includ contestațiile din partea ACUM împotriva PDM pentru fondurile financiare nedeclarate în legătură cu distribuția pliantelor în care figurează Vladimir Plahotniuc ca fondator al fundației de caritate Edelweiss și Președinte al PDM. CEC a decis că aceasta era a o activitate a fundației de caritate și nu are nimic cu finanțarea campaniei electorale, precum și că ea nu deține jurisdicția de examinare a unei contestații împotriva unui candidat. ACUM, de asemenea fără succes, a înaintat contestații împotriva PSRM pentru încălcări în finanțarea campaniei în legătură cu faptul că a avut de beneficiat de panouri în care figurează Președintele cu utilizarea aceluiași slogan ca și al PSRM. CEC a decis că nu există probe de existență a vreunei legături dintre PSRM și panourile date.

La situația din 23 februarie, Curtea de Apel Chișinău a examinat 31 cauze electorale, 24 dintre care se refereau la hotărârile CEC, 2 la hotărârile CECE, 3 la hotărârile CCA, și altele 3 erau litigii între concurenți electorali și mass media sau ONG. Curtea Supremă de Justiție a examinat 26 de cauze, jumătate din care s-au referit la înregistrarea candidaților.

ACUM și PSRM au depus apeluri împotriva hotărârii CEC cu privire la plasamentul secțiilor de votare în străinătate. Curtea Constituțională a respins aceste apeluri, la fel ca și Curtea Supremă de Justiție.⁶⁷ Guvernul nu s-a prezentat la ședințele CEC sau cele de judecată pentru a veni cu explicații privind de procesul decizional.⁶⁸

Observatori din partea societății civile și observatorii internaționali

Acreditarea incluzivă a observatorilor a contribuit la transparența procesului electoral. Grupurile de observatori din partea organizațiilor obștești și organizațiilor internaționale s-au putut înregistra cu un număr nelimitat de observatori care dețin drepturi largi, inclusiv dreptul de a participa la ședințele tuturor comisiilor electorale și de a primi documente, inclusiv procese verbale cu rezultate.

Reprezentării partidelor și candidaților s-au bucurat de aceleași drepturi. CEC a acreditat observatori pentru teritoriul Moldovei și pentru observarea votării peste hotarele țării, iar CECE-le – pentru circumscripțiile uninominale. Per total, CEC a acreditat 20 de organizații obștești cu 3412 observatori, inclusiv 70 observatori peste hotare, cât și 776 organizații internaționale cu 776 observatori. Una din cele mai active organizații a societății civile, Promo-LEX, a efectuat monitorizarea pe termen lung axându-se pe diverse aspecte ale procesului electoral, a distribuit observatori pe termen scurt în ziua alegerilor și a realizat numărarea paralelă a voturilor, contribuind la transparența alegerilor.

Ziua alegerilor

Procedurile de deschidere au fost evaluate pozitiv în toate cele 132 de secții de votare monitorizate, cu excepția a 2 dintre ele. Au fost observate mici întârzieri la deschiderea a 29 secții de votare monitorizate, iar câteva BEC-uri s-au confruntat cu dificultăți la instalarea camerelor și lansarea Sistemului automatizat informațional de stat “Elections” (SAISE).

Votarea a fost evaluată pozitiv în 95.6 procente din 1.420 de formulare de observare. Procedurile erau în general respectate în peste 96 procente de secții de votare monitorizate, iar câteva evaluări negative s-au referit la intervenția în activitatea BEC-ilor a unor reprezentanți ai candidaților și observatorilor organizațiilor obștești (în 21 de cazuri), cât și încercări de a influența alegătorii (în 30 de cazuri).

SAISE a funcționat eficient în aproape toate secțiile de votare monitorizate cu excepții minore unde au existat probleme legate de conexiunea la internet sau programul computerizat. Caracterul secret al votului nu a fost asigurat în 4 procente din formularele de observare, în special din cauza aspectului amplasării secțiilor și aglomerării. Cazuri de aglomerație au fost raportate în 12 procente din secțiile de votare monitorizate, mai ales în secțiile de votare create special pentru alegătorii din Transnistria. Observatorii MIOA au remarcat că peste 90 de procente din secțiile de votare nu erau accesibile pentru persoane cu dezabilități. Observatorii candidaților și organizațiilor obștești erau prezenți în peste 95 procente din secțiile de votare monitorizate, iar CECE-le erau capabile să respecte toate etapele votării, numărării și totalizării fără restricționări, contribuind astfel la transparența procesului.

---

⁶⁷ Curtea Constituțională a făcut referință la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului pentru a constata că restricțiile de acest gen sunt ingerințe permisibile în dreptul la vot. Curtea Supremă de Justiție a hotărât că decizia CEC a fost adoptată legitim în conformitate cu criteriile statutare.

⁶⁸ Nu era clar ce fel de informații au fost oferite pentru fiecare dintre criteriile Articolului 31(3) din Codul Electoral sau ce pondere i-a fost atribuită fiecăruia.

Introducerea sistemului electoral mixt în combinație cu desfășurarea concomitentă a referendumului în aceeași zi a cauzat confuzie în rândul unor alegători, astfel încât observatorii MIOA au remarcat în 16 procente de formulare de observare că aceștia nu cunoșteau pe deplin procedurile de votare. Alegătorii nu erau siguri dacă pot să refuze buletinele pentru referendum.

Materiale ale campaniei electorale și agitație electorală nu au fost observate în apropiere de secțiile de votare de către observatorii MIOA în 15 și 9 procente din formularele de observare, respectiv. Transportarea, pe scară largă, cu autobuze a alegătorilor din Transnistria a creat situația când mulți alegători au fost prezenți la secții de votare în același timp, ceea ce a creat obstacole de gestionare a procesului de votare de către BEC-i. Această situație a creat tensiuni. Câteva partide politice și-au exprimat îngrijorările la CEC cu privire la posibilitatea ca acești alegători transportați cu autobuzele să fi fost plătiți ca să voteze. CEC a informat poliția și a fost inițiată investigația.

Evaluarea MIOA cu privire la procesul de numărare a fost mai puțin pozitivă, astfel că 18 din 101 proceduri de numărare monitorizate au fost evaluate negativ, în primul rând din cauza iregularităților de procedură, inclusiv cazuri când membrii BEC nu contabilizau buletinele nefolosite și semnăturile din listele alegătorilor. În 25 de cazuri, validarea buletinelor puse la îndoială nu a fost hotărâtă prin votul membrilor BEC. BEC-e s-au confruntat cu dificultăți în prelucrarea rezultatelor de vot în procese verbale în peste o treime din formularele de observare. Deși în majoritatea BEC-or reprezentanții candidaților și observatorii au primit copiile proceselor verbale cu rezultate, acestea au fost publicate pentru publicul larg în mai puțin de jumătate din secțiile monitorizate. Ca o acțiune importantă ce a contribuit la transparență, BEC-e au raportat rezultatele preliminare direct către CEC în mod electronic, iar acesta din urmă le-a postat apoi pe site-ul său.

Procesul de totalizare este în derulare, însă la moment acesta s-a dovedit a fi prompt și transparent. Acesta a fost evaluat negativ în 5 din 42 CECE-ii monitorizate, în mare măsură din cauza condițiilor necorespunzătoare pentru primirea materialelor electorale și pentru totalizarea rezultatelor.

CEC în mod regulat publică informații cu privire la prezența la vot pe categorii de vârstă și gen, inclusiv date cu privire la participarea în afara hotarelor țării. Prezența la vot, preliminar raportată, a fost de 49.2 procente. CEC a început publicarea rezultatelor preliminare în baza datelor de la BEC-e în jurul orei 22.30, contribuind astfel la transparența procesului.

INFORMAȚII CU PRIVIRE LA MISIUNE & RECUNOȘTINȚĂ

Chișinău, 25 februarie 2019 – Declarația privind constatările și concluziile preliminare este rezultatul efortului comun cu implicarea Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO), Adunării Parlamentare OSCE (AP OSCE), Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (AP CoE) și Parlamentului European (PE). Evaluarea prezentă a fost efectuată pentru a determina dacă alegerile date s-au conformat angajamentelor OSCE, obligațiilor și standardelor internaționale și ale Consiliului Europei privind alegerile democratice, cât și legislației naționale.

DI George Tsereteli a fost numit de către Președintele în exercițiu al OSCE în calitate de Coordonator special și lider al misiunii OSCE a observatorilor pe termen scurt. Dna Kari Henriksen (Norvegia) a condus delegația AP OSCE. DI Claude Kern (Franța) a condus delegația AP CoE. Dna Rebecca Harms (Germania) a condus delegația PE. DI Matyas Eörsi (Ungaria) este Șeful MOA BIDDO, dislocată din 15 ianuarie. Fiecare din instituțiile implicate în această Misiune Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA) a aprobat Declarația de principii din 2005 privind observarea internațională a alegerilor.

Prezenta Declarație a constatărilor și concluziilor preliminare este produsă înainte de încheierea

procesului electoral. Evaluarea finală a alegerilor parțial va depinde de desfășurarea fazelor ulterioare ale procesului electoral, inclusiv cea de numărare, totalizare și anunțarea rezultatelor, cât și de depunerea după ziua alegerilor a unor posibile contestații sau apeluri. BIDDO va produce un raport final complet, incluzând recomandări pentru eventuale îmbunătățiri, la circa opt săptămâni după încheierea procesului electoral. AP OSCE își va prezenta raportul la întrunirea Comitetului său permanent la Luxembourg în iulie 2019. AP CoE își va prezenta raportul în cadrul următoarei sale sesiuni de la Strasbourg în aprilie 2019. PE își va prezenta raportul la reuniunea Comitetului său pentru politica externă pe 4 martie 2019.

MOA BIDDO include 14 experți în capitală și 28 observatori pe termen lung distribuiți pe întreg teritoriul țării. În ziua alegerilor, au fost distribuiți 343 observatori din 38 de țări, inclusiv 260 pe termen lung și termen scurt din partea BIDDO, precum și o delegație de 42 de membri din partea AP OSCE, o delegație de 29 de membri din partea AP CoE, cât și o delegație de 11 membri din partea PE. Deschiderea a fost observată la 134 secții de votare, iar procesul de votare ca atare a fost observat în 1235 secții de votare din toată țara. Numărarea a fost observată la 117 secții de votare, iar totalizarea la 43 CECE-ii.

MIOA dorește să aducă mulțumiri autorităților pentru invitația lor de a monitoriza alegerile, cât și Comisiei Electorale Centrale și Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene pentru asistența acestora. Misiunea, de asemenea, își exprimă gratitudinea și altor instituții de stat, partidelor politice, mijloacelor de informare în masă și organizațiilor societății, cât și reprezentanților comunității internaționale pentru cooperarea acestora.

Pentru informații suplimentare, vă rugăm să-i contactați pe:

dl Matyas Eörsi, Șeful MOA BIDDO, la Chișinău (+373 (0)68 692 060);

dl Thomas Rymer, Purtătorul de cuvânt al BIDDO (+48 609 522 266), sau

dl Oleksii Lychkovakh, Consilier electoral al BIDDO, la Varșovia (+48 601 820 410);

dl Andreas Baker, AP OSCE, + 373 (0)79 739 729 sau + 45 60 10 81 26, andreas@oscepa.dk;

dl Chemavon Chahbazian, AP CoE, +373 69 189 927, chemavon.chahbazian@coe.int; sau

dl Tim Boden, PE, +324 98 983 324, timothy.boden@ep.europa.eu

Adresa MOA BIDDO:

Centrul Business SkyTower, etaj 3, str. Vlaicu Pârcălab 63, MD-2012, Chișinău

Telefon: +373 (022) 844 697

Email: office@odhr.md

Website: <https://www.osce.org/odhr/elections/moldova/389342>

*Versiunea în limba engleză a prezentului raport este singurul document oficial.
Sunt disponibile traducerile neoficiale în română și rusă.*